

gēda

DIDŽIAJĄ
BRITANIJĄ
SUKRĖTUSI

SARBJIT KAUR ATHWAL

ŽMOGŽUDYSTĖ
DĖL
GARBĖS

Alma littera

PRATARMĖ

1998 metais jauna anglė paliko namus ir nebegrižo.

Ji pasipriešino gyvenimo būdai, kuri jai primetė kraštutinių religinių pažiūrų puoselėtojai. Toks buvo vienintelis jos nusikaltimas. Galima būtų tvirtinti šias pažiūras esant tik asmeniškoms interpretacijomis to, kas iš tikrųjų yra šventa pareiga. Man visuomet atrodė įžeidžiama, kad sikizmą juodina kai kurių jo sekėjų elgesys; dauguma mano sutiktų religingų žmonių, priklausančių *visoms* denominacijoms, yra geri, malonūs ir gyvena taikų dorą gyvenimą.

Deja, man, kaip policijos pareigūnui, yra tekę tirti nusikaltimų, kai nusikaltėliai, prisidengę religija, slepia nusikalstamą savo veiklą. Manau, labai svarbu, kad policija visada vadovautųsi principingumu, sąžiningumu ir visų pirma ieškotų tiesos.

Nesuklyskite: *garbe pateisinamas smurtas* – visuomenės praigaštis. Tai, kad jauniems žmonėms grasinama arba kad jie apgaule įviliojami į kelią, kuriuo eiti nenori, žeidžia jų pamatines žmogaus teises. Žmogžudystė, įvykdyta kaip bausmė už nepaklusimą kieno nors religiniams principams, anaip tol ne teisingumo aktas ir, mano požiūriu, turėtų būti policijos tiriama bet kurioje pasaulio vietoje. Tai galioja netgi šiuo ekonominiu sunkmečiu, kai visos Jungtinės Karalystės policijos tarnybos stokoja finansų. Žmogžudysčių, kitų rimtų nusikaltimų tyrimas ir visuomenės apsauga turėtų būti svarbiausia užduotis.

Žinome, kad nusikaltėlio susekimas ir nuteisimas yra veiksminga atgrasymo priemonė, užkertanti kelią tiems baisiems nusikaltimams.

Mano sūnus, Karališkojo jūrų laivyno komandos, kovojo daugelyje pastarųjų metų kampanijų ir prarado nemažai bendražygių. Mane įkvepia šių jaunų vyrų ir moterų kasdien rodomas narsumas. Tačiau drąsa, kurią parodė šios knygos autorė Sarbdžitė Kaur Atval, ryžtingai stojusi kaip liudytoja, daro ją tokią pat narsią ir įkvepiančią, kaip ir tie šaunūs, jauni, savo šaliai tarnaujantys vyrai ir moterys. Tai pasakytina ne tik apie Sarbdžitę, bet ir apie kitus liudytojus, kurie, nusprendę duoti parodymus nusikaltimų dėl garbės bylose, į pirmą vietą iškėlė tiesą ir *tikrąją* garbę. Mano akyse jų drąsa prilygsta tai, kurią rodo mūsų ginkluotųjų pajėgų kariai ir jauni žmonės, sergstintys mūsų gatves, patruliuodami kaip policijos pareigūnai.

Negalima neatsižvelgti į tą spaudimą, kurį prieš prasidedant teismo procesui drąsiai atlaikė Sarbdžitė, į žodinius bauginimus ir pasitelkiant jos vaikus, – šiais buvo naudojamosi kaip šachmatų figūromis. Mano nuomone, tai panėšėjo į bauginimo būdus, kuriuos taiko kriminalinis pasaulis.

Tačiau Sarbdžitė išliko tvirta ir atliko savąją sikės pareigą.

Tikiuosi, knygos skaitytojai su manim sutiks, kad ši liudytoja, kaip ir dar vienas liudytojas, kurio tapatybės dėl teisinių priežasčių negaliu atskleisti, mano tyrime buvo pagrindiniai.

Dar norėčiau padėkoti ponui Džagdišui Singhui, taip pat Surdžitės motinai ir tėvui už pagalbą, paramą ir padrąsinimą, kurių iš jų susilaukiau vykstant tyrimui.

Taip pat norėčiau asmeniškai padėkoti visiems policijos pareigūnams, dirbusiems rengiant ir vykdant operaciją „Kukmedžių žemė“. Nekyla abejonių, kad kai kurias savo pareigas policija atliko, bet kai ką galbūt derėjo padaryti ir geriau. Vis dėlto dėl pasiaukojimo, kurį parodė pareigūnai, Bačana Kaur Atval ir Sukhdeivas Atvalis buvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

Laikau privilegija, kad galėjau dirbti kaip vyresnysis tyrimų pareigūnas visose savo žmogžudysčių bylose ir dėkoju Londono policijai už man suteiktą garbę.

Taip pat dėkoju knygos „Shamed“ leidėjams, kad paprašė mane parašyti šią pratarbę.

Klaivas Driskolis

Vyriausiasis policijos inspektorius, 2013
(Operacijos „Kukmedžių žemė“
vyresnysis pareigūnas tyrėjas)

NUSPŖĘSTA

Šis šeimos susibūrimas atrodė toks kaip visi kiti. Paprasta svetainė paprastame name paprastoje vakarų Londono gatvėje. Bet tai, kas netrukus čia nutiko, paprasta nebuvo.

Du broliai ir aš, vieno jų žmona, o kito svainė, laukėme, kada išgirsime, dėl ko buvome sukviesti. Visų akys žvelgė į senyvą šeimos vyriausiąją, įsitaisiusią ant sofos tarp ją dievinančių sūnų. Dievobaimingos išvaizdos, pagarbiai apsirengusi maldai, ji išdėdžiai apžvelgė kambarį ir nusišypsojo savo berniukams.

– Vadinasi, nuspręsta, – pagaliau paskelbė senoji ponija. – Turime jos atsikratyti.

Mano svainei lemta mirti.

PIRMA DALIS

garbē

PERGALINGOJI

Tikra pojūčių puota. Oras kvepia smilkalais ir aromatais iš virtuvės, kurioje verda darbas. Ryškiai apsitačiusios moterys varžosi dėl vietos su spalvingus turbanus dėvinčiais vyrais, ilgus jų barzdos dengia krūtinę. Greitakalbį pokalbį pilna burna valgant čapatį ir gurkšnojant atšaldytą lasį pertraukia dažni juoko protrūkiai. Tipiška sikų vietos bendruomenės šventė, ir, nors kalbama tik pandžabų kalba, šis susibūrimas labai toli nuo Amritsaro ar Čandygaro. Jis vyksta Haunslou, vakarų Londone. Visi čia susirinkę pasveikinti naujagimės.

Laiminga, kiek pavargusi jauna moteris spaudžia prie krūtinės mažutį, gurguliuojantį ryšulėlį ir šypsosi. Štai ir vėl. Ji nepajėgia sulaukyti šypsenos. Švyti vien regėdama kūdikio veidelį ir klausydamasi, kaip greitai jis kvėpuoja. Nešmėkšteli nė minties, kad kada nors galėtų pasijausti nelaiminga.

Regis, jai pritaria ir dešimtys draugiškų veidų aplinkui. Maža svetainė dar niekada nebuvo priėmusi tokios daugybės svečių, dar niekada tarp jos sienų neaidėjo tiek juoko – visi atėjo aplankyti naujagimės, daugelis trokšta paimti ją ant rankų.

Motina stebi, kaip jos pirmagimė keliauja iš rankų į rankas ratu, kaip svečiai ją grožisi. Moterys ją glamonėja ir ulba, jų vyrai daro grimasas ar kutena didžiaakę mergytę. Motina apsupta artimiausių draugų ir šeimos, tačiau neatsipalaiduoja ir nenuleidžia akių nuo mažojo savo turto, kol krutantis ryšulėlis pagaliau vėl grąžinamas jai.

Duodama jai vaikelį moteris šypsosi.

– Sveikinu, Amardžite Kaur, – sako ji, liesdama švelnų kūdikio skruostelį. – Bet turėjo gimti berniukas.

* * *

Aš gimiau 1969 metų lapkričio 6 dieną, buvau Sevos Singho ir Amardžitės Kaur Bathų, gyvenančių Haunslou, Londone, pirmagimė. Ateiti į gyvenimą mergaitei indų šeimoje ne taip ir gerai. Daugelio akimis, tai buvo pirmas kartas, kai savo šeimai užtraukiau gėdą.

Dar mano mamos tėvai su šaknimis išrovė visą savo šeimą, kad per Singapūrą pasiektų Angliją ir čia įsikurtų. O tėtis pirmasis iš šeimos paliko savo gimtąjį kaimą Pandžabe. Tačiau iš Indijos atvyko jau vedęs. Sevą Singhą ir Amardžitę Kaur vieną kitam išrinko jų šeimos, juodu susituokė per ceremoniją Indijoje, prieš tai niekada vienas kito nematę.

Jaunavedžiai apsigyveno keturių kambarių name Haunslou, tiksliau – viename iš tų keturių. Viename kambaryje gyveno mano seneliai, kitame mamos sesuo ir jos vaikai, o trečiajame – jos brolis su žmona ir vaikais. Todėl mažiausias kambarys teko mamai ir tėčiui – ir antram jos broliui! Man gimus, toje erdvėje jie kažkaip įspraudė dar ir vaikišką lovytę.

Augti taip susispaudus atrodė įprasta ir mamai, ir tėčiui, o aš niekada nieko kita ir nebuvau mačiusi. Pandžabų kalbos žodžio „privatumas“ kurį laiką man neprisireikė. Neprisimenu, kad aplinkui kada būtų buvę mažiau nei du žmonės, nebent atliekant gamtos reikalus.

Užtat apsuptai gausios šeimynos, man niekada netrūko giminaičių, pasakojančių istorijas apie Indijos stebuklus. Ypač atėjus metui gulti: susižavėjusi sėdėdavau su pusseserėmis ir pusbroliais, o teta ausdavo vieną spalvingą pasakojimą po kito. Jai užbaigus, visa spirgėdavau nekantraudama sužinoti:

– Ar tikrai visą dieną šviečia saulė? Ar tikrai karvės it automobiliai vaikštinėja keliais?

Atrodė, Indija – stebuklinga vieta.

Kažin kodėl mama su tėčiu meliau nori gyventi čia?

Gyvenimas po vienu stogu su didelėmis giminaičių šeimomis buvo ne vienintelė tradicija, kurią tėvai atsivežė iš Indijos. Tiesą sakant, jeigu ne orai, niekuomet nė nebūtum pamanęs, kad gyvenome ne Pandžabe, o Hitrou oro uosto pašonėje. Pandžabų kalba buvo vienintelė, kuria buvo kalbama namie. Vienintelė, kurią mokėjo seneliai, ir, aišku, vienintelė, kurios buvau moko- ma aš. Tėvas, gavęs darbą Hitrou oro uoste, bendrovėje „British Airways“, buvo priverstas sparčiai išmokti anglų kalbą. Bet namie angliškai niekada niekas nekalbėjo. Kol nepradėjau eiti į moky- klą, apie anglų kalbą nieko nebuvau girdėjusi.

Kartais žvelgdavau pro miegamojo langą ir matydavau praei- vius, apsirengusius kitaip nei aš. Mergaites irgi. Namie ir lauke visada vilkėdavau tradicinį dviejų dalių pandžabį: *salwar* – lais- vas patogias kelnes ir *kameez* – tokią lyg ir palaidinukę. Motina, tetos ir pusseserės turėjo įvairiaspalvių šio drabužio variantų, jais gėrėdavausi ir svajodavau apie visus tuos egzotiškus atspalvius, kuriais vieną dieną ir pati puošiuosi. Kai žengdavau į lauką, galvą dengdavo šalis, vadinamas *chunni*, arba *dapatta*. Mergaitės, kurias matydavau pro langą, šaliais nesigobdavo, tačiau niekada nelai- kiau savęs kitokia. Namie visi rengėsi kaip aš. Visi, su kuriais ben- draudavau, rengėsi taip pat. Šį vienintelį pasaulį pažinojau.

Tos mergaitės už lango kitokios. Ne aš.

Galvą dengdavosi ne vien mūsų šeimos moterys. Tėvas, sene- lis ir dėdės – visi jie dėvėdavo turbanus. Kadaisė Indijoje dėvėti tokį įmantrų galvos apdangalą buvo leidžiama tik kaimo diduo- menei. Bet, kaip papasakojo man tėvas, prieš tris šimtus metų Gobindas Singhas dekretu paskelbė, kad jokia visuomenės klasė neturėtų būti pranašesnė. Ir sužinojau, kad pats Gobindas Sing- has nebuvo paprastas žmogus. Jis buvo vienas iš dešimties guru, padėjusių sikizmo pagrindus.

Nesuvokiau, kaip ir daugelio kitų dalykų, kad esu kilusi iš reli- gingos šeimos. Tiesiog tokie buvome.

Argi taip gyvena ne visi vaikai?

Vienas iš ankstyviausių mano prisiminimų – kaip einame į didžiulį geltoną pastatą netoli namų. Čia *gurdwara*, šventykla, paaiškino man tėvas. Man ta vieta atrodė kaip rūmai. Mane užbūrė du puikūs balti apvalūs kupolai ant aukštų kolonų abipus durų. Viduje nebuvo nei karalių, nei karalienių. Tik šimtai žmonių, pasipuošusių kaip mes. Buvau ne vienintelė mergaitė, vilkinti geriausią išėiginį savo drabužį, tad iš pradžių pasijutau užlieta ryškių spalvų margumyno.

Ir nors avėjau dailiausius savo batelius, man buvo pasakyta juos nusiauti. Nusekiau paskui šeimą ir išvydau šimtus porų batų, išrikiuotų palei sieną. Tada tėvas, senelis ir dėdės nuėjo vienon pusėn, o mama ir šeimos moterys pasuko kiton.

Dar nebuvau mačiusi tokios didžiulės erdvės kaip pagrindinė šventyklos salė. Užtat buvau pratusi prie minios, nors ir nepasidalijusios į vyrus ir moteris. Žmonių buvo daugybė, visi tylūs, visi sėdėjo ant grindų sukryžiaavę kojas ir visi meldėsi. Šitai mokėjau ir aš. Senelė mokė mane melstis nuo ankstyvos vaikystės. Sakė, kad tai metas bendrauti su Dievu. Ne su *mūsų* Dievu ar *mano* Dievu – sikai tiki esant tik vieną dievybę. Kitos religijos gali garbinti Dievą įvairiais vardais, bet kad ir kaip Jį vadintų, mes visi meldžiamės tam pačiam Dievui.

Mane nustebino didžiulė erdvė, o jos puošyba visiškai pavergė. Pakėliau akis į didžiulius paveikslus – vyrai su turbanais ir baltomis barzdomis įdėmiai žvelgė žemyn – ir pamaniau: *O juk tokių paveikslų turime ir namie!*

Matydama į mane žiūrintį sikizmo pradininko guru Nanako Dev Dži atvaizdą, jaučiausi labai jaukiai.

Man čia patinka.

* * *

Šeima lankydavosi keliose šventyklose. Toji Haunslou buvo arčiausiai, o dvi kitos Sautholo rajone, – viena Parko aveniu, kita Haveloko gatvėje, – regis, būdavo pasirenkamos svarbesnėmis progomis. Kartais šventikai sakydavo pamokslą. Nors dažniau-

siai būdavome paliekami su savo mintimis. Po namų triukšmo ir klagesio būdavo palaima užsimerkti ir mėgautis kone visiška tyła.

Tačiau šventyklose, už maldos salės durų, būdavo nepaprastai daug bendraujama. Pamenu, kartą įsikibusi mamos rankos žiūrėjau, kaip su draugėmis jos išitraukusios dalijasi naujienomis. Kitoje pusėje pamačiau tėtį su draugais – kirsdami čapačius ir siurbčiodami lęšių sriubą jie „darė“ pasaulyje tvarką.

Staiga ir pati pasijutau baisiai alkana.

– Mamyte, gal ir aš galėčiau suvalgyti langaro? – paklausiau.

Motina liovėsi kalbėti ir spustelėjo man ranką.

– Bėk, – tarė ji, – bet greit grįžk.

Visos pasaulio sikų šventyklos išalkėliams pasiūlo langaro – vegetariško maisto – ir gėrimo.

– Nereikia netgi būti siku! – paaiškino tėtis. – Čia visi laukiami.

Savanoriai atvyksta antrą valandą nakties, kai atidaroma šventykla, ir užkaičia didžiulius puodus valgiui gaminti, net vėlų rytą jie dar nebūna ataušę. Kai įžengiau į Haunslou gurdvarą, pirmiausia mane apstulbino nuostabūs prieskonių ir aliejų aromatai; ir tebestulbina iki šiol.

Taigi ir jie dar man primena namus.

Ir ne tik jie priminė man namus. Dar visai mažytė buvau girdejusi apie bendruomenę, bet niekada nebuvo jos mačiusi. Neturėjau supratimo, kas ji. Viskas pasikeitė tą akimirką, kai įkėliau koją į Haunslou šventyklą. Čia ir buvo ta bendruomenė – vyrai, moterys, religiniai vadovai ir draugai. Kai kuriuos namie ir svečiuose buvau mačiusi anksčiau, bet daugumos nepažinojau. Tačiau, kaip sakydavo mamyte ir tėvelis: „Mes – sikai. Visi mes didelė šeima.“

* * *

Sutinku: jei sikizmą atrastum vėliau gyvenime, būtų išties nelengva suvokti jo esmę. Tik dabar, jau suaugusi, suprantu, kokios kitoniškos kai kam turi atrodyti kai kurios mūsų gyvenimo taisyklės. Netgi paprastas vardas šioje religijoje gali būti svarus. Kaip ir visa kita, jį diktuoja vienas iš mūsų guru.

Tačiau tas guru nėra žmogus.

Kai išmušė paskutinė dešimtojo guru, Gobindo Singho, vailanda, jis neįvardijo asmens, turėsančio tapti jo įpėdiniu, – kaip iki tol tradiciškai darydavo jo pirmtakai. Jis pasirinko ne asmenį, o daiktą. Knygą. Bibliją. Šventąją knygą. Dievo žodi.

Šiandien, apsilankę sikhų šventykloje ar sikhų namuose, rasite ten vienuoliktąjį guru – Granthą Sahibą (Knygą Viešpatį), arba Šventąją knygą, padėtą ant paaukštino po nedideliu baldakimu arba apdangalu. Iš 1430 šios knygos skyrių mes semiamės visų savo žinias. Ji formuoja visus mūsų veiksmus – netgi renkant mums vardus.

Man gimus, tėvai, kaip kadaise ir jų tėvai, atsivertė kur pakliuvo Šventąją knygą. Pirmoji pirmo žodžio raidė tame puslapyje buvo S, taigi, laikydamiesi tradicijos, jie parinko man vardą, prasidedantį šia raide. Sikhų kultūroje tik keli šimtai vardų – ir visi jie turi religinę ar dorovinę prasmę. Pavyzdžiui, vardą Sarbdžitė mano išdidus tėvas pasirinko todėl, kad jis reiškia „pergalinčioji“. Jam atrodė, kad jo pirmagimėi šis vardas tinka labiausiai. Vis dėlto metams bėgant man ne kartą teks suabejoti dėl tokio jo pasirinkimo.

Esama ir kito aspekto, kuris nieko nežinantiesiems apie sikhų vardus atrodo gal keistai. Turiu svainį Sarbdžitą, bet mūsų bendruomenėje tas nieko nestebina. Jo vardas nėra mergaitės vardas, o manasis – nėra berniuko. Tiesą sakant, sikhų vardai nežymi lyties, todėl vardą galima parinkti dar nežinant kūdikio lyties. Norint mus atskirti iš užrašyto viso vardo, užtenka pažvelgti, koks antrasis. Jei tai „Singhas“, jo reikšmė – „liūtas“, tada asmuo yra vyriškosios lyties; jeigu „Kaur“, „princesė“ ar „liūtė“, tada asmuo – moteris. Reikia šiek tiek laiko, kad prie to priprastum, bet vaikystėje apie tai nesusimąstydavau, kaip, beje, ir apie visa kita: nežinojau, kad būna ir kitaip.

Kadangi mano tėvas Seva Singhas Bathas, akivaizdu – jis vyras. Na, o Amardžitė Kaur – moteris. Tačiau mano tėvai, kaip ir

dauguma siku, pripažino tik du vardus – Garbę ir Gėdą. Visus siko veiksmus lemia paprastas klausimas: ar taip elgtis dora, ar nedora? Galima paklausti ir kitaip: ar suteiksiu šeimai garbę, ar užtrauksiu jai gėdą? O kai kalbame apie mūsų tikėjimą, šeima – ne šiaip du trys žmonės...

Jungtinėje Karalystėje gyvena apytikriai 440 tūkstančių siku, bet kartais ima rodytis, kad visi jie turi teisę daryti poveikį jūsų gyvenimui! Tėvai turėjo įtikti ne vien artimiausiems šeimynykščiams, bet ir tolimesniems dėdėms ir tetoms, visiems kaimynams ir dargi vietos šventyklos nariams, kiekvienas jų galėjo išsakyti savo nuomonę. Blogiausia, kas sikui gali nutikti, – prarasti bendruomenės pagarbą, taip man atrodė vaikystėje.

Bet man taip niekada nenutiks, maniau. Kartą jau užtraukiau gėdą šeimai, kad negimiau kaip Sarbdžitas *Singhas*, ir tikrai nebekečiau daugiau nusikalsti.

* * *

Vis dėlto reikia pripažinti – tėvų nė kiek netrikdė, kad buvau mergaitė. Be abejo, jie labiau būtų norėję sūnaus, bet tik todėl, kad jiems to būtų linkėjusi bendruomenė. Ignoruodami bendruomenę sikai patys stato save į pavojų. Bet kad ir ką manė tėvai, ir būdama mergaitė šeimoje atlikau savo vaidmenį. Priešingai, kai tiek paaugau, kad galėčiau panešti lėkštę, man buvo skirtos pareigos. Dar iki penktojo gimtadienio buvau išmokyta nušluostyti stalą, suplauti indus ir skalbti.

Nuo ankstyvos vaikystės žinojau: esu rūpestingai puoselėjama, kad tapčiau tokia kaip mano motina. Tik vieno dalyko būta, kurį man teko įveikti ir su kuriuo niekada nebuvo susidūrusi ji.

Mokykla.

Pokario Indijoje mamos šeimai nebuvo svarbiausia suteikti jai, mergaitei, išsilavinimo. Ir ji nesijautė ką nors praradusi. Ji buvo moteris. Kokios jai naudos būtų davęs išsilavinimas? Praėjus dvidešimčiai metų ir man tai neatrodė labai svarbu.

Sulaukusi penkerių jau turėjau triūsti po namus, taigi beveik nenoromis buvau išleista į pradinę mokyklą. Jeigu ne įstatymas, skelbiantis, kad lankyti mokyklą privalu, abejoju, ar tėvai būtų kada nors mane į ją nuvedę. Netrukus ėmiau trokšti, kad verčiau jau jie būtų dėl to nesivarginę.

Pirmoji diena mokykloje man buvo sunki. Žiūrėjau išpūtusi akis. Visi buvo vienodai apsirengę – ir anaipol ne taip, kaip buvau pratusi. Mergaitės – ilgomis puskojinėmis, segėjo trumpus sijonėlius. Palaidinukės, kaklaraiščiai, džemperiai. Visi tos pačios spalvos, to paties stiliaus ir man be galo svetimi. Mama nuvedė mane per pilnutėlę žaidimų aikštelę ir rado eilę, kurioje rikiavosi naujosios mano klasės draugės. Mokytoja man nusišypsojo ir patikino motiną, kad viskas bus gerai. Bent jau man atrodė, kad ji tai pažadėjo.

Nesupratau nė žodžio, ką ji kalbėjo!

Man netelpa galvoj, kaip galima siųsti į mokyklą vaiką, jei šis visiškai nemoka tos šalies kalbos. Tačiau kaip tik taip atsitiko man. Mokytoja, kitos mergaitės, virtuvės šeimininkėlės – visos jos kalbėjo visiškai man svetima kalba. Jaučiausi, tarsi būčiau buvusi kurčia. Kaip reikės mokytis, jei nesuprantu netgi paprasčiausio pasisveikinimo?

Kai tik mama mėgino mane ten palikti, apsiptyliau ašaromis. Ir daugiau buvo verkšlenančių. Bet visos kitos naujokės bent jau suprato, kas vyksta.

Pirma diena buvo pragaras. Antra diena buvo pragaras. Trečioji – pragaras. Neapkenčiau nė vienos dienos, nė vienos minutės. Ir tik kai po labai intensyvių pamokų palengvėle pramokau kalbos, mokykloje pasijutau, galima sakyti, gerai. Tačiau neabejojau, kad niekada nesijausiu gerai vilkėdama uniformą. Jaučiausi neapsaugota ir kartu suvaržyta. Akivaizdu, vos grįžusi namo tėvų būdavau siunčiama į savo kambarį persirengti. Ne tam, kad nesusiteptų mano balta kaip sniegas palaidinukė, o kad būtų ištrinta menkiausia vakarietiško nuosmukio žymė. Esu tikra: jeigu tik būčiau galėjusi persirengti prieš peržengdama namų slenkstį, tėvai nebūtų ant manęs pykę.

Po pragariškų valandų, praleistų mokykloje, nuoširdžiai džiaugdavausi galėdama vėl imtis ruošos virtuvėje.

Ji man bent jau buvo sava...

* * *

Nenutuokiu, kaip man būtų sekęsi, jeigu būčiau nuėjusi į mokyklą mokėdama kalbą. Tačiau pasibaigus pirmiesiems mokslo metams kalba nebebuvo kliūtis. Maži vaikai nepaprastai mėgsta bendrauti ir netgi tokia nevikri drovuolė kaip aš dažniausiai negalėdavo susilaikyti neprisidėjusi prie vienos ar kitos klasės draugės ir kartu nepasijuokusi. Ir nors nė su viena jų nebuvo artimos, visiškai nuošaly manęs jos irgi nepaliko.

Kartą po pamokų labai nudžiugau iš vienos klasės draugės gavusi laišką. Tokius pat vokus gavo ir dar gal dešimt mergaičių. Susijaudinusios juos atplėšėme. Iš džiaugsmo visos ėmė šūkauti ir klykti, o kai išėjome iš mokyklos, apspitome mergaitę, mums įteikusią vokus.

Iš lėto sudėliočiau žodžius:

*Miela Sarbdžite,
esi kviečiama į Klerės gimtadienio vakarėlį...*

Čia buvo man skirtas kvietimas į vakarėlį. Ir jau tikrai susijaudinau.

Negalėjau sulaukti, kada parodysiu kvietimą motinai. Tačiau dar nebaigiau jo versti, o ji ėmė purtyti galvą.

– Mamyte, bet juk čia kvietimas, – pasakiau. – Į vakarėlį! Ar galėsiu ten eiti? Maldauju!

– Ne, – galiausiai tarė mama. – Neįmanoma.

– Bet kodėl ne?

– Todėl, kad jame bus berniukų.

Berniukai? Su berniukais aš nebendrauju. Kodėl jie trukdys?

– Mamyte, eis visos mergaitės, – maldavau.

– Mes – ne visi, – atsakė ji. – Toks galutinis mano žodis.

Buvau sugniuždyta. Negana to, buvau gniuždoma ne kartą, kol galiausiai klasės draugės liovėsi mane kvietusios. Tikra kančia

būdavo girdėti, kaip penktadieniais jos džiaugsmingai kalba apie savaitgalio vakarėlį, o paskui kitą savaitę klausytis, kas įdomaus jame buvo. Kai kuriomis popietėmis net širsdavau ant savęs, kad tiek daug jau suprantu. Man netgi nebuvo leidžiama po pamokų valandą kitą pažaisti su draugėmis jų namuose. Ir, aišku, negalėjau nieko pati pasikviesti į namus. Man atrodė keista, juk buvau mokoma, esą sikizmas laikosi nuostatos, kad priimami visi žmonės, nesvarbu, kokį tikėjimą jie išpažįsta.

Tiek apie gurdvarą kaip visų prieglobstį.

Iki tol neįaučiau, kad man ko būtų trūkę. Vis dar nieko nežinojau apie Anglijos televiziją, tad jos ir nepasigedavau. Niekuomet nebuvo turėjusi tikrų žaislų ir nepažinojau nė vieno, kas jų turi, todėl nepasigedau nė jų. Bet kasdien matydavau kitoki nei savo pačios gyvenimą ir juo geriau jį mačiau, tuo labiau tokio geidžiau. Mama šitai irgi matė ir tuos mano norus sutrypė. Griežtai ir negailestingai.

– Jeigu rengiesi kaip visos mergaitės, dar nereiškia, kad turi būti kaip jos, – paaiškino ji.

* * *

Kai buvau šešerių, pagaliau išsikraustėme iš senelių namų. Tėvui, sunkiai dirbančiam bendrovėje „British Airways“, pavyko sukrapštyti pinigų įmokai už nuosavą namą. Pačiu laiku.

Buvau per maža, kad gerai prisiminčiau, kaip 1972 metais gimė sesuo Karmdžitė, bet kai 1974 metais mama pastojo vėl, supratau: svečių požiūris – taigi ir bendruomenės – buvo, kad dviejų mergaičių šeimoje gana. Bet spaudimo dėl trečio vaiko kūnas nepakluso. 1975 metais nieko nepaisydama gimė Kamaldžitė *Kaur*. Man buvo vis tiek. Kuri šešiametė nenori mažytės sesutės, su kuria galėtų žaisti? Mažai laiko praleisdavau viena su motina ar tėvu, neturėjau knygų ir žaislų, apie kuriuos būčiau galėjusi pasikalbėti. Taigi kuo daugiau sesučių, tuo man geriau.

Po metų istorija pasikartojė. Šeimą papildė Inderė, dar viena sesutė. O 1979 metai mums buvo reikšmingi. Bemaž be jokios

ceremonijos – tai jau buvo tapę veik įprasta – mama vėl išvyko gimdyti ir visi ėmėmės įprastų vaidmenų. Ji buvo jau tiek kartų gimdžiusi, taigi visi žinojo, ką daryti, kol jos nėra, kad namie viskas vyktų sklandžiai. Aš prižiūrėjau sesutes. Tėtis dirbo, o mama rūpinosi jos tėvai. Už gimdymo namų sienų gyvenimas tekėjo įprasta vaga, kol pagaliau sulaukėme permainos.

Šįkart mama grįžo ne su mergaite.

Galbūt man tik pasirodė, kad sveikinimų sulaukėme gausiau nei paprastai, o draugų ir giminaičių linkėjimai buvo širdingesni. Pamenu, kad nekantriai laukiau, kada galėsiu pasidžiaugti broliuku. Man buvo dešimt. Tam džiaugsmui tinkamiausias amžiaus skirtumas. Deja, visas mintis apie džiaugsmus su sesutėmis ir broliuku netrukus nutraukė man pačiai svarbus įvykis.

Kai vieną dieną iš darbo grįžo tėtis, kaip visada darbavausi virtuvėje. Kapoti ir pjaustyti, plauti ir šluostyti – toks buvo mano gyvenimas, kai neidavau į mokyklą ar neprižiūrėdavau sesučių ir broliuko. Kaip visada pasisveikinęs, tėtis kažką pasakė mamai ir abu nuėjo į svetainę. Patogiai ten įsitaisę pasišaukė ir mane.

Sėdėdamas po guru Nanako portretu tėtis atrodė itin rūstus. Tėčio barzda buvo trumpesnė ir tamsesnė nei pirmojo guru, bet jo žodis man buvo toks pat gerbtinas. Bent jau taip maniau, kol pranešė naujieną:

– Mes vykstame į Indiją.

– Į Indiją? Tikrai?

Nė nepajutau, kaip nusišypsojau. Vienintelės atostogos, kurias kada nors turėjau, buvo dienos, kai nereikėdavo eiti į mokyklą, bet netgi tada niekas nesikeisdavo. Mes niekuomet niekur nebuvome išvykę, tik savaitgaliais lankydavome šeimą. Man buvo dešimt, bet niekada nebuvau išvažiavusi iš Londono – o dabar vyksiu į Indiją.

Indija! Vien šis vardas vaizduotėje žadino svajones ir žadėjo begalę galimybių. Tetos ir dėdės su meile kalbėdavo apie gimtinę, prisiminiau ir nuostabias istorijas, kurių kadaise klausydavausi prieš miegą. Ten rojus žemėje – ir mes tenai vyksime!